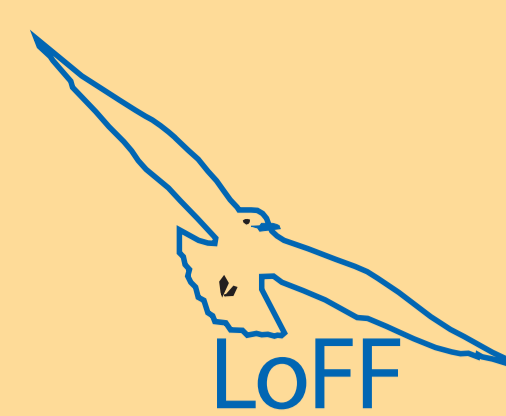

Svalbardgjessene

På Svalbard hekker tre gåsearter: kortnebbgås (*Anser brachyrhynchus*), hvitkinngås (*Branta leucopsis*) og ringgås (*Branta bernicla*). Artene har hatt ulik bestandsutvikling. Mens bestandene av kortnebbgås og hvitkinngås stadig øker i antall, har ringgåsbestanden aldri tatt seg opp igjen etter en stor nedgang på første delen av 1900-tallet. Historisk sett var ringgåsa den mest tallrike gåsearten på Svalbard, trolig med en bestandsstørrelse på over 50 000 par.

Alle gåseartene trekker vekk fra Svalbard etter hekkeperioden til vinterområdene som ligger ulike plasser i Europa. Det er en del konflikter i Europa med hensyn på gjessenes beiteområder i trekk- og vinterperioden.

Kortnebbgåsa er det største og mest tallrike av gåseartene på Svalbard. Bestanden har vokst kraftig i løpet av de siste tiårene. Kortnebbgåsa er en sky art som forlater hekkeplassen ved den minste forstyrrelse. Hekkebestanden er anslått til 52 000 individer. Det er spesielt langs vestkysten av Spitsbergen at kortnebbgåsa er tallrik.

Utseende

Kortnebbgåsa har en gråbrun fjærdrakt. Kjønnene er like, men hannen er noe større enn hunnene. Hodet er brunt med et relativt kort, rosa nebb med mørk spiss. Vekten mellom 2,3 - 2,6 kg, og beina er rosa.

Hekkebiologi

Reirplasseringa kan variere mye fra flatmark, på hyller i bratte skrånninger eller på toppen av forhøyninger i terrenget. Det er viktig at kortnebbgåsa har utsikt fra reiret slik at farer kan oppdages i god tid.

Normalt legger kortnebbgåsa fire egg, men det kan både være færre og flere i kullet. Eggene ruges i 26-27 døgn av hunnen, og ungene forlater redet sammen med foreldrene så snart de er klekket. I oppvekstperioden holder de seg ofte langs kysten hvor de lett kan svømme ut på sjøen hvis farer truer.

Vandringer

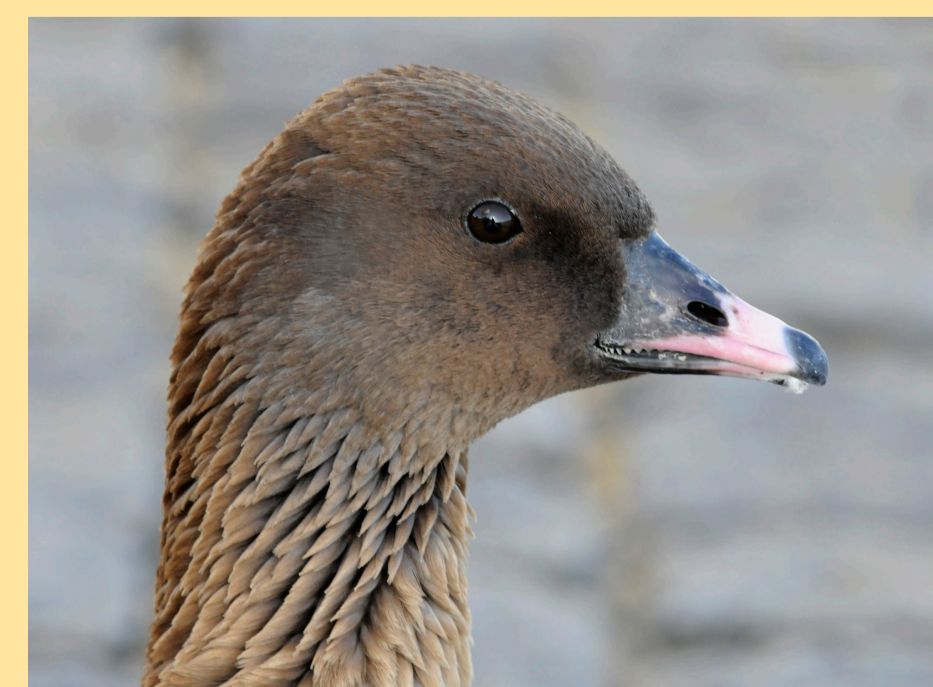
Kortnebbgjessene på Svalbard tilhører en egen bestand. De forlater øygruppa i løpet av september og trekker til overvintringsområdene i Danmark, Nederland og Belgia. I løpet av de to første ukene av mai er de tilbake på Svalbard.

Trusler

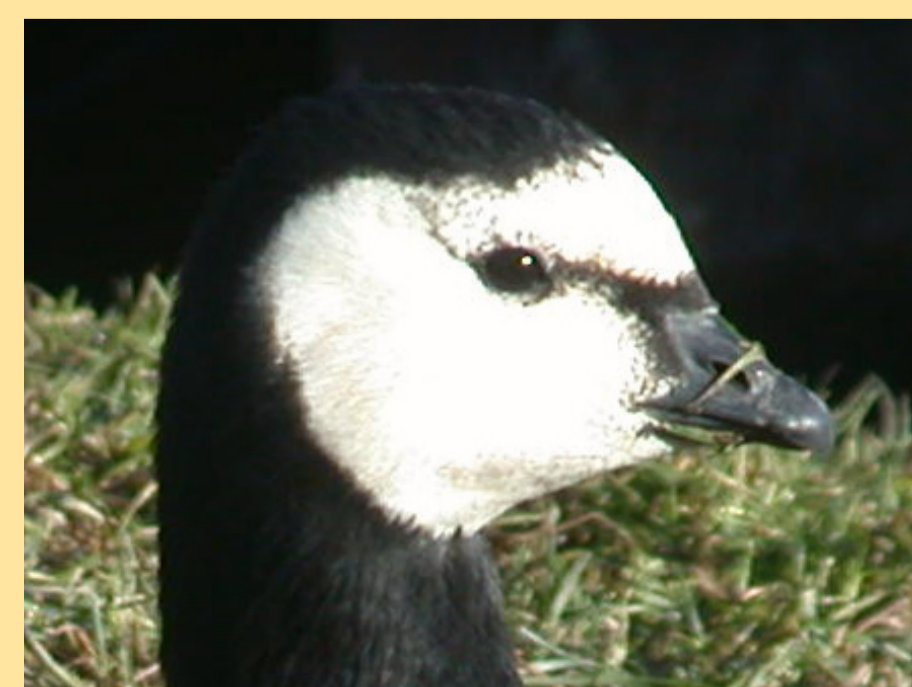
Det er jakt på kortnebbgås på Svalbard, fastlandet og i Danmark. Veksten i bestanden har resultert i konflikter ved at arten beiter i landbrukskulturer.

Forekomst ved Longyearbyen

Arten hekker spredt i dalene rundt Longyerbyen. Både på vår- og høsttrekk raster det store mengder i Adventdalen, spesielt rundt Isdammen.

Kortnebbgås *Anser brachyrhynchus*
Foto: Georg Bangjord

Hvitkinngås *Branta leucopsis*
Foto: Vidar Bakken

Ringgås *Branta bernicla*
Foto: Georg Bangjord

Hvitkinngåsa er den nest største av Svalbardgjessene. Som kortnebbgåsa har bestanden vokst kraftig etter siste verdenskrig. Hvitkinngåsa foretrekker å hekke på øyer utenfor kysten hvor reven ikke kommer til. Den økte bestanden har resultert i at den nå også er etablert som hekkefugl på innlandet. Bestanden er nå anslått til ca. 27 000 individer.

Utseende

Hvitkinngåsa har en grå, hvit og svart fjærdrakt. Hvitt eller kremgult ansikt som dekker det meste av hodet, og et relativt kort og mørkt nebb. Kjønnene er like, men hannen er noe større enn hunnen. Vekt fra 1,5 til 2,0 kg.

Hekkebiologi og næring

Foretrekker å legge reiret på mindre øyer og holmer utenfor kysten. Den økte bestanden har medført at de nå også hekker på innlandet, ofte flere kilometer fra kysten.

Kullstørrelsen er normalt fire eller fem egg som ruges av hunnen i 24-25 døgn. Kort etter klekkingen forlater hele familien reirområdet og trekker til vegetasjonsrike områder langs kysten.

Vandringer

Hvitkinngjessene på Svalbard forlater øygruppa i løpet av august/september og trekker til overvintringsområdene på grensen mellom England og Skottland. Her er det lagt ned et stort arbeid for å sikre artens vinterområder. De første fuglene er tilbake på Svalbard i løpet av mai.

Trusler

Det er ikke jakt på hvitkinngåsa på Svalbard eller fastlandet. I de siste årene har forekomsten av isbjørn på vestkysten av Svalbard økt. Dette har medført større predasjon på egg og unger i koloniene langs kysten.

Forekomst ved Longyearbyen

Hvitkinngås hekker vanlig rundt Longyearbyen, blant annet i Adventdalen. Store antall raster i Adventdalen på vår og høsttrekket. Spesielt rundt Isdammen er det store flokker hver høst.

Ringgåsa er den minste av gåseartene på Svalbard. En gang var ringgåsa den mest tallrike av gåseartene, men etter en stor nedgang på begynnelsen av 1900-tallet, som sannsynligvis var forårsaket av blant annet omfattende dun- og eggssanking, har arten ikke klart å bygge seg opp igjen. I dag teller vinterbestanden i Europa ca 7000 - 75000 par, men ikke alle disse tilhører Svalbardbestanden.

Utseende

Ringgåsa er en liten, kortvokst og mørk gås, både mindre og slankere enn hvitkinngåsa. Kjønnene er like, men hannen er noe større enn hunnen. Hodet og brystet er svart med hvit tverrstrip. Undergumpen er hvit. Veier mellom 1,1 til 1,6 kg.

Hekkebiologi

På Svalbard hekker ringgåsa kun på nordsiden og i de sørøstlige delene av øygruppa. Ringgåsa hekker på lave øyer eller inn på tundraen nær vatn eller tjern.

Kullstørrelsen er tre til fem egg, og ruges av hunnen i 24-26 døgn. Som hos de andre gåseartene forlater familien hekkeplassen kort tid etter klekking.

Vandringer

I løpet av første halvdel av september forlater ringgjessene Svalbard for å trekke til vinterområdene i Danmark og England. I løpet av mai er fuglene tilbake på Svalbard.

Trusler

To av hovedårsakene til den store tilbakegangen på begynnelsen av 1900-tallet var sannsynligvis omfattende høsting av egg og dun, samt mangel på ålegress i overvintringsområdene. Nå er ringgåsa fredet i hele utbredelsesområdet. Ringgåsa er utsatt for predasjon fra isbjørn, fjellrev og polarmåke på hekkeplassene.

Forekomst ved Longyearbyen

Ringgåsa hekker ikke i nærheten av Longyearbyen, og er også sjelden å se i trekkperiodene vår og høst.

Kortnebbgås, hvitkinngås og ringgås er de tre gåseartene som hekker på Svalbard. De har hatt ulik bestandsutvikling. Kortnebbgås og hvitkinngås har økt kraftig i antall, mens bestanden av ringgås fortsatt er liten etter en stor bestandsnedgang på begynnelsen av 1900-tallet. Det er vanskelig å telle opp hekkebestandene mens fuglene er i hekkeområdene på Svalbard. Årsaken er at de er spredt over store områder, og at de lett forstyrres på hekkeplassene. Derfor er det enkleste å telle opp vinterbestandene i løpet av den perioden fuglene oppholder seg i Europa. Der samles de i gunstige områder hvor de kan finne mat og ro, før de igjen setter kursen nordover til Svalbard om våren.

